

Gezamenlijk dossier BO Leefomgeving Noordwest 2026

Gezamenlijk dossier BO Leefomgeving Noordwest
Datum: 9 september 2026, 10:30 – 12:00 uur

Inhoudsopgave

A. Agenda BOL landsdeel	2
B. Deelnemers	3
C. Dossier	5
D. Bijlagen	36

Voorgestelde afspraken

De voorgestelde afspraken in dit dossier worden 1-op-1 opgenomen in de afsprakenlijst als bijlage bij de Kamerbrief Uitkomsten BO's Leefomgeving, tenzij expliciet anders afgesproken staande de vergadering.

CONCEPT

A. Agenda BOL landsdeel Noordwest

Datum: 9 september

Tijd: 10:30 – 12:00 uur (duur 1,5 uur)

Locatie: Ministerie van BZK, Turfmarkt 147, 36^e verdieping, Koninkrijk der Nederlanden-zaal, 2511 DP, Den Haag

TIJDSTIP	PROGRAMMA-ONDERDEEL	WIE
10:15 uur	Opstarten	
10:30 uur	1. Openingen en mededelingen	Minister VRO, minister IenW, staatssecretaris IenW, overige bewindspersonen, bestuurders regio
	1.1. Opening en kennismaking	Minister VRO, minister IenW, staatssecretaris IenW, bestuurders regio
	1.2. Actualiteiten/mededelingen	Minister VRO, minister IenW, staatssecretaris IenW, bestuurders regio
	1.2.1. Actualiteit Taskforce Versnelling Woningbouw	Minister VRO
	1.2.2. Actualiteit Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof	Minister LNV
	1.2.3. Prioritering Mobiliteitsfonds en Deltafonds	Minister IenW
	1.2.4. Positionering BO's Leefomgeving	Minister VRO, bestuurders regio
	1.2.5. Stand van zaken uitvoering Nationaal Programma Ruimte voor Defensie	Stas Defensie
	1.2.6. Reflectie medeoverheden op voorgaande mededelingen	Bestuurders regio, minister VRO, minister LNV, minister IenW
10:45 uur	2. Ruimtelijke Ordening	Minister VRO, minister IenW, staatssecretaris IenW, bestuurders regio
10:45	2.1. Uitvoeringsstrategie Nota Ruimte	Minister VRO, minister IenW, staatssecretaris IenW en bestuurders regio
11:00	2.2. Deltaprogramma deelgebied Centraal Holland	Minister VRO, minister IenW, staatssecretaris IenW en bestuurders regio
11:10	2.3. Voortgang afspraken Ruimtelijk Arrangement 2025 en vooruitblik per provincie	Minister VRO, bestuurders regio
	2.3.1. Utrecht, REIA gezondheidsmetropool	Minister VRO, bestuurders regio
	2.3.2. Noord-Holland	Minister VRO, bestuurders regio
	2.3.3. Flevoland	Minister VRO, bestuurders regio
11:30	2.4. NOVEX-gebieden (bijv. Regionale Investeringsagenda's 1.0)	Minister VRO, Minister EZK, bestuurders regio
	2.4.1. NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort	Minister VRO, bestuurders regio
	2.4.2. NOVEX-gebied MRA	Minister VRO, bestuurders regio

	2.4.3. NOVEX-gebied Schiphol	Minister IenW, Minister VRO, bestuurders regio
	2.4.4. NOVEX-gebied Noordzeekanaal-gebied	Minister EZK, Minister VRO, bestuurders regio
	2.4.4.1. Nationaal ruimtelijk-economische strategie NZKG	
11.50 uur	3. Vooruitblik BO MIRT 2026	Minister IenW, staatssecretaris IenW, Minister VRO, bestuurders regio
11.55 uur	4. Hamerpunten	Minister VRO
	4.1. NOVEX-gebied Groene Hart	
11.55 uur	5. Afronding	Minister VRO
	5.1. Communicatie en afsluiting	

B. Deelnemers

Deelnemers namens de regio/provincie(s)/waterschappen:

- Mw. Esther Rommel, Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling, Economie, Havens en Recreatie Provincie Noord-Holland
- Mw. Ellentrees Müller, Gedeputeerde Ruimtelijke Ordening & Mobiliteit Provincie Flevoland
- Mw. Hetty Klavers, Dijkgraaf Zuiderzeeland
- Dhr. Huib van Essen, Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling, Coördinatie Omgevingsbeleid, Energietransitie, Milieu en Bestuur, provincie Utrecht
- Dhr. Rob Metz, Burgemeester Soest, namens regio Amersfoort
- Mw. Els Otterman, Hoogheemraad HDSR / namens Bestuurlijk Platform Centraal Holland
- Dhr. André van Schie, Gedeputeerde Mobiliteit, Economie en Digitalisering, provincie Utrecht
- Mw. Linda Voortman, Wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling, Diversiteit en Inclusie, gemeente Utrecht/

Deelnemers namens het Rijk:

- De Minister van VRO
- De Minister van IenW
- De Minister van EZK
- De Staatssecretaris van IenW
- De Staatssecretaris van Defensie
- DG LVVN

Ambtelijke ondersteuning regio:

- Mw. M. Jansen, DG Ruimtelijke Ordening, Ministerie van VRO
- Dhr. A. Los, Directeur Ruimtelijke Ontwikkeling, Ministerie van VRO
- Dhr. J. van Zelst, Directeur Realisatie Woningbouw, Ministerie van VRO
- Bart van der Vossen, directer Ruimte, gemeente Utrecht
- Dhr. Bart Althuis, MIRT-coördinator, provincie Utrecht
- Dhr. Erik van Hoogstraten, BOL-coördinator, provincie Utrecht
- Willemijn Streutker - programmamanager Centraal Holland/ namens Centraal Holland
- Yigall Schilp

- Dhr. H. Weimer, Secretaris BO Leefomgeving Noordwest, Ministerie van VRO
- Mw. M. den Ouden, MIRT-coördinator, Metropoolregio Amsterdam, Noord-Holland en Flevoland/Dhr. J. Gossink, Ondersteunend coördinatie MIRT, Metropoolregio Amsterdam, Noord-Holland en Flevoland
- Dhr. S. van den Berg, BOL-coördinator, Metropoolregio Amsterdam, Noord-Holland en Flevoland
- Dhr. H. Tijn, provincie directeur, provincie Flevoland

CONCEPT

C. Dossier

1. Opening en mededelingen

10:30 – 10:45 uur

1.1. Opening en kennismaking

In het kort:

- Formele opening, welkom en aftrap namens het kabinet door de minister van VRO.
- Aftrap door bestuurder(s) van de medeoverheden. Tevens bij wijze van kennismaking.

1.2. Actualiteiten

- Enkele actualiteiten vooraf. Met vervolgens gelegenheid voor de bestuurders van medeoverheden om te reflecteren en in gesprek te gaan met het kabinet.

1.2.1. Actualiteit Taskforce Versnelling Woningbouw

- Om de gewenste versnelling te krijgen is het nodig dat op specifieke locaties het rijk meer regie neemt, door middel van de aanpak nationaal grootschalige woningbouw.
- Middels het aanwijzen van 10 nieuwe nationaal grootschalige woningbouwlocaties (NGW) wordt bijgedragen aan het (versneld) realiseren van grote aantallen woningen op de korte termijn, op middellange en op de lange termijn.
- Om te komen tot deze locaties is vanuit VRO onder de provincies een uitvraag gedaan om potentiële locaties van minimaal 3.500 woningen aan te dragen die conform het Afwegingskader nationaal grootschalige woningbouw potentieel in aanmerking komen voor de classificatie nationaal grootschalige woningbouwlocatie.
- Eind augustus wordt besluitvorming verwacht over een deel van de nieuwe NGW-locaties en de systematiek om te komen tot 10 nieuw grootschalige locaties in totaal. In de stukken voor de BO Leefomgeving volgt hier t.z.t. meer informatie over.

Inbreng Wethouder Voortman:

- PM Naar verwachting zal de 'Taskforce Versnellen Woningbouw' op 28 augustus de vijf nieuwe gebieden bekend maken. Op basis hiervan dient de toon van de annotatie worden aangepast (verheugd of teleurgesteld).
- Als samenwerkend partijen in de MRU hebben we de propositie 'Kromme Rijngebied' ingediend. Het gaat om samenhangende locaties in het 'daily urban system' op en rond Utrecht Science Park (USP) en in Regiopoorten Bilthoven, Bunnik, Driebergen-Zeist, Houten (Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort).
- Er spelen drie nationale belangen: 1) het niet verergeren van de Integrale Mobiliteitsanalyse (IMA)-knelpunten in dit gebied, 2) de realisatie van ruim 12.000 woningen voor 2036 in dit gebied met hoge druk en 3) het doorontwikkelen van het economische cluster van het USP.
- Met gerichte Rijksregie kan dit gebied versneld uitgroeien tot een voorbeeld van integrale, duurzame verstedelijking in een regio met de 'Accommoderen'-strategie (Nota Ruimte). Daar waar de vraag naar woningen het grootst en de economische dynamiek het hoogst is.

1.2.2. Actualiteit Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof

1.2.3. Prioritering Mobiliteitsfonds en Deltafonds

- De minister van IenW gaat kort in op de actualiteit t.a.v. de prioritering van het Mobiliteitsfonds en het Deltafonds.

Inbreng Gedeputeerde Van Schie:

- **PM Annotatie aanpassen op basis van BO Herprioritering MIRT Noord-West d.d. 31 augustus.**
- Complimenten geven aan de bewindspersonen van IenW voor hun gerichte strategie om vooraan in de kabinetsdiscussie te staan en écht keuzes te maken.
- Oproepen om samen deze kabinetsperiode te benutten om bereikbaarheid hoger op de politiek maatschappelijke agenda te zetten.
- Afspreken om samen alles op alles zetten om de 'Koek groter te maken'. En vol op in te zetten op beter benutten, alternatieve financiering, lenen, publieke mobiliteit en innovatie en samen slimmer renoveren.
- Aangeven dat we samen met de bewindspersonen van IenW bereid zijn om heilige huisjes omver te werpen.
- Vraag stellen of dit de laatste 'prioriteringsronde' is, of dat de bewindspersonen van IenW de komende jaren een nieuwe ronde voorzien.

1.2.4. Positionering BO's Leefomgeving

- In de BO's MIRT van januari 2026 is aangekondigd dat de positionering van het BOL in samenhang met de vernieuwing van het MIRT wordt gezien. BZK en IenW trekken hierin gezamenlijk op, ook in de afstemming met andere departementen en de medeoverheden.
- Tijdens het Notaoverleg Nota Ruimte is de motie van Asten c.s. overgenomen die «verzoekt in de uitvoeringsstrategie in te gaan op de samenhang tussen de bestaande overlegstructuren met medeoverheden, zoals de BOLs en de overleggen in het kader van het MIRT, en daarbij een integrale aanpak te hanteren».
- Het speelveld met overleggen voor (interbestuurlijke) afstemming en besluitvorming in het fysieke domein is complex. Met de Uitvoeringsstrategie bij de Nota Ruimte ligt er een mooie kans om gezamenlijk te kijken hoe we de overlegstructuur zó inrichten dat deze optimaal bijdraagt aan de realisatie van de grote ruimtelijke opgaven.
- De minister van VRO geeft een stand van zaken inclusief eerste inhoudelijke denkrichtingen en een korte toelichting op het proces.
- Desgewenst gelegenheid voor het meegeven van aandachtspunten door de medeoverheden.

Inbreng Gedeputeerde Van Essen:

- Als samenwerkende overheden in de MRU zijn we voorstander van het hanteren van een integrale aanpak. De ruimte in ons land/ in onze regio is beperkt en het aantal kwaliteiten, opgaven en ambities is groot. Dus grote kans dat ze elkaar in de fysieke leefomgeving raken.
- Die integrale aanpak zou ook doorwerking moeten krijgen naar overleggen voor (interbestuurlijke) afstemming en besluitvorming. Echter, in de praktijk zien we het aantal sectorale trajecten en overleggen groeien.

- Tegelijkertijd moet het samenwerken aan de realisatie van de grote ruimtelijke opgaven niet afhangen van 2 keer 1 ½ uur per jaar (BOL en BO MIRT). Het is nu al dringen op de agenda.

1.2.5. Stand van zaken uitvoering Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

- Eind december 2025 heeft het kabinet de definitieve uitbreidingslocaties bekend gemaakt van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). In de besluitvorming is een afweging met andere ruimtelijke opgaven (zoals landbouw en natuur, energie, woningbouw) gemaakt. De behoeftes van Defensie zijn inhoudelijk zorgvuldig afgestemd in het kader van de nieuwe Nota Ruimte. De uitbreidingslocaties uit het NPRD zullen onderdeel uitmaken van die nota.
- Negen behoeftes zijn bij de definitieve vaststelling van het NPRD in december 2025 in ontwerp aangeboden. De reden hiervoor was dat er aanvullend onderzoek voor deze behoeftes nodig was. Voor deze behoeftes was het daarom ook mogelijk om zienswijzen in te dienen na december 2025. In de loop van 2026 werkt Defensie aan de beantwoording hiervan. Naar verwachting is het proces rondom deze negen behoeftes in september/oktober 2026 gereed zijn en zal de Kamer geïnformeerd worden.
- Met definitieve vaststelling zijn de behoeftes en uitbreidingslocaties uit het NPRD in de uitvoeringsfase gekomen. Om enige doorkijk naar deze fase te geven is bij het definitief NPRD een uitvoeringsagenda toegevoegd. Omdat het gaat om een grote hoeveelheid behoeftes (54) met uiteenlopende complexiteit qua uitvoering, is Defensie van start gegaan met het opstellen van startstrategieën per behoefte. Het doel van deze startstrategieën/roadmaps is om inzichtelijk te maken wat er voor elke behoefte geregeld moet worden, hierbij kan gedacht worden aan een gebiedsproces, het inzetten van juridische/ruimtelijke instrumenten, de aankoop van gronden, etc. Naar verwachting zijn deze start strategieën/roadmaps eind 2026 gereed.
- Met elk van de provincies vindt overleg plaats over de uitbreidingen. Hiervoor vindt in elk geval 1 keer per jaar breed bestuurlijk overleg plaats. In juni is gesproken met de provincies waar de negen aanvullende behoeften zijn gelegen. De andere provincies volgen later dit jaar. Met verschillende provincies zijn in het kader van de uitvoering nadere afspraken gemaakt. Zo is met Gelderland een Bestuurlijk Afsprakenkader overeen gekomen en op initiatief van de provincies N-Brabant en Limburg is een Realisatietafel Vrede en Veiligheid ingericht.

Inbreng Burgemeester Metz:

- Utrecht heeft een constructieve houding t.a.v. het inpassen van de Defensie-opgaven in de provincie. Deze brengen kansen met zich mee, w.o. voor natuur en economie.
- Tegelijkertijd is de ruimtedruk in de provincie hoog en kunnen de Defensie-opgaven botsen met andere opgaven waar met het Rijk afspraken over zijn gemaakt (zoals het Klimaatakkoord en Vogel+Habitatrichtlijn).
- De afgelopen jaren is er veelvuldig overleg geweest tussen het ministerie van Defensie en regionale partijen. Daarin is steeds getracht een goede balans te vinden tussen nationale en regionale belangen.

1.2.6. Reflectie medeoverheden op voorgaande mededelingen

2. Ruimtelijke Ordening

10:45 – 11:45 uur

2.1. Uitvoeringsstrategie Nota Ruimte

10:45 – 11:00 uur

Status dossiertekst: Voorbereiding van dit agendapunt vond plaats via de ambtelijke tweedaagse en de DG-ronde. In de week van 17 augustus wordt dit dossieronderdeel, afgestemd tussen Rijk en regio, opgenomen in het dossier.

In het kort:

- PM

Inbreng Gedeputeerde Van Essen:

- **PM Annotatie aanpassen op basis van concept uitvoeringsstrategie Nota Ruimte welke op 24 augustus wordt verwacht.**
- Bedankt voor de mogelijkheid om op de concept uitvoeringsstrategie Nota Ruimte te reflecteren. Graag geven we de volgende suggesties mee.
- Geef duidelijkheid over de beantwoording van onze (MRU) zienswijze/ de zienswijzen op de ontwerp Nota Ruimte en de (voorgenomen) aanpassingen richting definitieve Nota Ruimte. De beantwoording/ aanpassingen hebben gevolgen voor de inhoud van de uitvoeringsstrategie.
- Stel qua inzet van instrumenten de NOVEX-gebieden meer centraal. Voor de integrale uitvoering van de gezamenlijke Ontwikkelperspectieven is het van belang om de instrumenten uit programma's optimaal op elkaar af te stemmen/ te koppelen.
- Borg het adagium van meervoudig ruimtegebruik i.p.v. enkelvoudig ruimtegebruik door te komen tot gebundelde pakketten van instrumenten voor samenhangende opgaven en ambities.
- Wees helder over de positie van NOVEX provincies. Wat ons betreft is dit dé plek voor de integrale ruimtelijke afweging tussen samenhangende nationale en provinciale opgaven en ambities. En de daarmee samenhangende kansen en schuurpunten.

2.2. Deltaprogramma deelgebied Centraal Holland 11:00–11:10 u

In het kort:

- Centraal Holland is een dynamische regio met 4 miljoen mensen waar circa 1/3 van de economische activiteiten van Nederland plaatsvindt. De ruimtelijk-economische ontwikkelingen en het hoofdwatersysteem, regionale en stedelijke watersystemen in het gebied zijn met elkaar verweven.
- Wateroverlast op bovenregionaal schaalniveau kan binnen Centraal Holland op twee manieren ontstaan, welke beiden kunnen leiden tot grote maatschappelijke ontwrichting en miljarden euro's schade: 1) het falen van de waterafvoercapaciteit (met name gemaal IJmuiden) van het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal (ARK/NZK), of 2) extreme neerslag op bovenregionaal niveau

- De kans op technisch falen neemt toe door de veroudering van gemaal IJmuiden. Daarnaast vervalt door zeespiegelstijging de mogelijkheid om water vrij naar zee af te spuien en is extra pompcapaciteit nodig.
- De kans op extreme neerslag groeit door klimaatverandering.
- De potentiële schade door wateroverlast groeit naarmate er meer economisch kapitaal in de vorm van woningbouw en industrie wordt toegevoegd aan de regio.
- Daarom is in het BO Leefomgeving Noordwest d.d. juni 2025 door Rijk en regio besloten om de Wateroverlastopgave in de Deltaregio Centraal Holland samen aan te pakken. Daarvoor is een Scopebepaling Maatregelenpakket Wateroverlast opgesteld met zowel ruimtelijke als watertechnische maatregelen. Rijk en regio hebben afgesproken:
 - Een verdiepende analyse van de ruimtelijke en technische maatregelen in samenhang uit te voeren om doelbereik en haalbaarheid van het totale pakket nader in beeld te brengen;
 - Om gewenste oplossingen met impact op de ruimte een plek te geven in besluitvorming van de provinciale en gemeentelijke Omgevingsvisies, de Nota Ruimte en de NOVEX-gebieden die in de regio Centraal Holland liggen, zijnde het NZKG, het Groene Hart, de MRA (exclusief Flevoland), Utrecht-Amersfoort.

Bespreekpunten (indien van toepassing):

Op basis van de verdiepende analyse die heeft plaatsgevonden onderschrijven Rijk en regio dat;

- Het Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaal een veiligheidskritische waterinfrastructuur is voor de hele noordwestelijke Randstad. Hierin is gemaal IJmuiden de cruciale schakel in de afvoer van het overtollige water.
- In het geval van extreme neerslag en/of falen van de afvoercapaciteit van het ARK/NZK kunnen de gevolgen grote maatschappelijke en financieel-economische effecten hebben, op de kortere en langere termijn. Een eerste verkenning heeft laten zien dat die schade kan oplopen tot tientallen miljarden euro's.
- Het ontbreekt aan een gezamenlijke Rijk-regio afspraak over een acceptabel risiconiveau op wateroverlast in Centraal Holland gerelateerd aan het verdienvermogen, maatschappelijk potentieel en (inter)nationaal aanzien van dit landsdeel. Onder een acceptabel risiconiveau vallen kans verminderen, weerbaarheid vergroten en schade beperken. Ook over verantwoordelijkheden en bekostiging van het wateroverlastvraagstuk bestaat geen eenduidig beeld. Het voeren van het gesprek hierover is noodzakelijk om te komen tot gezamenlijke bestuurlijke richtinggevende uitspraken over wat nodig is voor een waterrobuust Centraal Holland nu en in de toekomst
- Deze richtinggevende uitspraken zijn vervolgens concreet te maken door het uitwerken van de maatregelen uit het pakket en dit door te laten werken in onder andere de NOVEX-gebieden en de omgevingsvisies en waterprogramma's van Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen.
- Het vraagt om bovenregionaal samenwerken en handelen als 'één overheid' door schaalniveaus en over sectoren heen.

Voorgestelde afspraken:

- Rijk en regio blijven werken aan de aanpak wateroverlast op het Centraal Holland schaalniveau – gebiedsbreed ruimtebeslag en impact afwegend én de afzonderlijke watersystemen overstijgend. En ten behoeve hiervan in de komende periode:
 - Bij het Rijk onder de aandacht te blijven brengen dat het vernieuwen van gemaal IJmuiden met een capaciteit van 410 m³/s de eerste prioriteit is om te komen tot een acceptabeler risiconiveau in het hier en nu (basis op orde).
 - Werkt Centraal Holland - om ook in de toekomst te kunnen spreken van een acceptabel risiconiveau - aan:
 - Een afwegingssysteem voor het reserveren en realiseren van ruimte voor water in stedelijke en landelijke polders, aangezien dit een waardevolle maatregel is om de schade te beperken. Daarnaast wordt gewerkt aan een instrument voor de juridisch planologische borging hiervan.
 - Het in beeld brengen van de doelmatigheid van noodoverloopgebieden, ruimtelijke (on)mogelijkheden en koppelkansen samen met de inliggende gemeenten. Dit om uitspraken te kunnen doen over het potentieel bestemmen van één of meer noodoverloopgebieden. En tot die tijd voor een bepaalde periode zoekgebieden voor noodoverlopen in de POVI's en de Nota Ruimte aan te wijzen.
 - Verkend wordt om op termijn extra pompcapaciteit in het watersysteem toe te voegen in het gebied. Ofwel extra in IJmuiden of op een back-up locatie tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en Markermeer. Toevoeging van dergelijke capaciteit beoogt een betere bescherming en weerbaarheid van het gebied tegen wateroverlast.
- En in dat kader:
 - Consent te bereiken over het meest kansrijke pakket aan maatregelen, zowel in het hoofdwatersysteem, het regionale watersysteem als ruimtelijk (in polders en stedelijk gebied), met bijbehorende risicokeuze;
 - Te onderzoeken op welke wijze bekostiging mogelijk is;
 - En dit in het BOL van 2027 neer te leggen.

Toelichting:

- In Centraal Holland is afgesproken (BPCH d.d. 19-05-2025) om de kans op maatschappij-ontwrichtende wateroverlast te verkleinen door:
 - In het geval van hevige neerslag - de zogenaamde **Limburgbui** - in het gebied, de **schade en gevolgen te beperken**.
 - De **kans** op maatschappij-ontwrichtende wateroverlast in Centraal Holland niet groter is dan eens in de **1/300 tot 1/1000 jaar**.
 - De afhankelijkheid van één gemaal op het NZK/ARK is te groot. Uitval - om welke reden dan ook - kan binnen enkele uren leiden tot maatschappij-ontwrichtende omstandigheden. Het realiseren van back-ups in het afvoersysteem is dan ook randvoorwaardelijk voor een veilig Centraal Holland en is daarom een **gezamenlijke opgave**.
- Binnen de scope van het samenhangende pakket van maatregelen zoeken Rijk en regio naar oplossingen. De mate waarin de wateroverlastopgave

wordt aangepakt is afhankelijk van keuzes over kosten van de maatregelen, ruimtebeslag en hoeveelheden kuubs en de mate van schade-acceptatie in relatie tot externe factoren als de zeespiegelstijging en de klimaatscenario's.

- Het bundelen van de krachten is nodig omdat de Centraal Holland regio nu te kwetsbaar is en er – naast technische maatregelen – fysieke ruimte nodig is om het wateroverlastprobleem aan te pakken, terwijl er simpelweg niet voldoende ruimte is met alle op stapel staande ontwikkelingen en bestaande inrichting en ordening.
- Samenwerking binnen Centraal Holland en vanuit Centraal Holland met vele aanpalende (gebieds)processen is kern van de inzet.
- Centraal Holland levert parallel aan dit BOL-besluit haar integrale Voorkeursstrategie in het kader van de herijking van het Nationaal Deltaprogramma op. En zij werkt aan een Aanpak Zoetwaterbeschikbaarheid in samenhang met het Rijk en de provincies vanuit de Ruimtelijke Arrangementen én de gebruikers van zoetwater. Afstemming over de afhankelijkheden tussen deze thematiek vindt veelvuldig plaats.

Inbreng Hoogheemraad Els Otterman:

- **PM wordt door Willemijn Streutker en Yigall Schilp van regio Centraal Holland aangevuld/ aangescherpt.**
- De Deltaregio Centraal Holland is een dynamische regio in de Randstad. Hier liggen o.a. de steden Utrecht en Amsterdam en ook het Groene Hart, de luchthaven Schiphol en het Noordzeekanaalgebied.
- Er wonen dus veel mensen en de economische betekenis van de regio voor ons land is groot.
- Door klimaatverandering neemt de kans op maatschappij-ontwrichtende wateroverlast toe. Dat brengt potentieel enorme schade en grote financieel economische gevolgen met zich mee.
- Rijk en regio werken intensief samen om dit zoveel als mogelijk te voorkomen. Dit betekent allereerst vernieuwing en vergroten van het gemaal in IJmuiden en andere gemalen.
- Maar ook in het gebied is veel nodig en dat raakt aan de ruimtelijke ontwikkelingen. Denk aan noodoverloopgebieden langs het Amsterdam-Rijnkanaal/ Noordzeekanaal. Denk ook aan ruimte voor water in polders om het tijdelijk te bergen en vast te houden.
- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen worden waterrobuust en klimaatbestendig vormgegeven. In de regio doen we dit bijv. bij het nationale grootschalige woningbouwgebied Groot Merwede-Rijnenburg.
- In regio Centraal Holland is een integrale benadering van belang. Water, ruimte en economie zijn geen losse dossiers. Zonder samenhang zijn de opgaven niet oplosbaar.

2.3. Voortgang afspraken Ruimtelijk Arrangement 2025 en vooruitblik per provincie 11:10 – 11:30 uur

Voortgang Ruimtelijke Arrangementen 2025

- In NOVEX-Provincies stemmen Rijk en provincies nationaal en provinciaal omgevingsbeleid op elkaar af, en daaruit volgend o.a. de inpassing van projecten voortvloeiende uit regionale dan wel nationale programma's.

- Beide zijn bevoegd gezag onder de Omgevingswet.
- Tijdens het BOL wordt de voortgang van enkele afspraken besproken uit de ruimtelijke arrangementen die vorig jaar zijn afgesloten tussen provincies en Rijk.
- Hiernaast is ook ruimte voor het bespreken van nieuwe ontwikkelingen n.a.v. bestaande afspraken, die provincies willen aandragen.
- We stellen geen nieuwe ruimtelijke arrangementen vast dit jaar.

Nieuwe werkwijze NOVEX-provincies

- Na de eerste ronde Ruimtelijke Arrangementen van 2025 hebben we gewerkt aan verbetering van het spoor NOVEX-Provincies. De nieuwe werkwijze is tot stand gekomen door samenwerking tussen betrokken departementen, provincies en de koepels van de andere overheden. De nieuwe werkwijze is vastgesteld in het interbestuurlijk BO VRO van 2 juli 2026. De vernieuwde werkwijze start na de BO's Leefomgeving eind september 2026.
- De hoofdlijn in de herijking is dat NOVEX-tafel dé plek is waar Rijk en provincie in een doorlopende strategische dialoog samen de ruimtelijke puzzel leggen bij een stapeling van opgaven.
- De Nota Ruimte en de provinciale omgevingsvisies zijn daarbij belangrijke inhoudelijk kaders.
- Via een annex bij de nieuwe werkwijze (bijlage 3) wordt het productbeeld RA op onderdelen aangepast; voor het overige blijft het productbeeld van kracht.
- De ambitie is de RA's voor 2027 selectiever te maken, gericht op ruimtelijke spanningspunten en/of kansen bij gestapelde opgaven om keuzes te maken of voor te bereiden.
- Waar nodig worden nieuwe acties en bestuurlijke afspraken vastgelegd in het selectiever en gericht opgestelde ruimtelijk arrangement 2027.
- Daartoe nemen de VRO-accounthouders het initiatief richting zowel provincies als departementen.

2.3.1. Provincie Utrecht, Ruimtelijk-economische investeringsagenda (REIA) voor de Utrechtse gezondheidsmetropool

19-08

In het kort:

- Om de positie van de Metropoolregio Utrecht (MRU) ¹ als Europese innovatieleider toekomstbestendig te maken, is volgens afspraak in het Ruimtelijk Arrangement Rijk – provincie Utrecht 2025 en in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving Noordwest 2024 en 2025 een ruimtelijk-economische investeringsagenda (REIA) opgesteld. Het initiatief hiervoor lag bij de samenwerkende partijen in de MRU ([Afsprakenlijst Bestuurlijke Overleggen Leefomgeving 2, 10 en 11 juni 2025 | Rijksoverheid.nl](#)).
- De REIA is samen met bedrijven en kennisinstellingen tot stand gekomen. Het ministerie van EZK heeft hierbij actief als klankbord gefungeerd. Deze agenda geeft invulling aan de adviezen van kabinetsadviseur Wennink uit het rapport 'De route naar toekomstbestendige welvaart – een sterk Nederland in een relevant Europa'. Daarnaast laat het de potentie zien voor koppelkansen tussen economische ontwikkeling en de groeiopgave in de regio. Dit draagt bij aan het maken van samenhangende investeringskeuzes.

Bespreekpunten:

- Rijk en MRU onderschrijven de REIA als rollende agenda en vormt daarmee een basis voor het indienen van ruimtelijk-economische investeringsvoorstellen naar kansrijke financieringsmogelijkheden op nationale en Europese schaal.
- Welke acties kunnen Rijk en MRU in gang zetten om ervoor te zorgen dat de benodigde (ruimtelijk-economische) randvoorwaarden versneld worden ingevuld?
- Hoe kunnen Rijk en MRU de REIA benutten voor de onderbouwing van de maatregelen uit de Uitvoeringsagenda/ Regionale Investeringsagenda van het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort en welke nog ontbreken?

Voorgestelde afspraken:

Rijk en regio (MRU) spreken af om:

- Met bedrijven, overheden en kennisinstellingen samen te werken aan de uitvoering van de REIA door middel van onderstaande vier strategische lijnen en hier jaarlijks via een bestuurlijk overleg met EZK de voortgang te monitoren:
 - versnelling van innovatie en valorisatie (meer).
 - snellere opschaling van veelbelovende technologie binnen de economische ecosystemen (sneller).
 - het borgen van een toekomstbestendig vestigingsklimaat (verder).
 - en het versterken van onderlinge samenwerking (samen).
- Beschikbare financiële middelen zo mogelijk gebundeld in te zetten op de investeringsklare voorstellen in de REIA voor 'Rode Biotech', 'MedTech', 'Slimme Energiesystemen' en 'PFAS Verwijdering'.

¹ Provincie Utrecht, gemeenten in MRU West en Regio Amersfoort. Nauw wordt samengewerkt met Economic Board Utrecht en aangrenzende regio's als Foodvalley en Gooi- en Vechtstreek.

- De REIA te benutten om benodigde ruimtelijk-economische randvoorwaarden voor hoogwaardige economische ontwikkeling sterker te verbinden met de structurerende maatregelen voor het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort zoals vermeld in de Uitvoeringsagenda en Regionale Investeringsagenda en hier binnen het programma U Ned verder vorm aan te geven.
- Om Utrecht, Heart of Health in de Nota Ruimte een plek te geven vanwege het economische en maatschappelijke belang voor Nederland
- Richting het BOL Noordwest 2027 samen te werken aan een aanpak voor het Earth Valley Ecosysteem om de potentie van het ecosysteem in de toekomst beter te benutten.

Toelichting:

- *Goede economische uitgangspositie:* Utrecht behoort al tien jaar tot de top 3 meest competitieve regio's van Europa, is Europese koploper op het gebied van gezondheidsinnovatie en levert 12% van het Nederlands bruto binnenlands product (BBP). De MRU huisvest de drie krachtige economische ecosystemen 'Life Sciences & Health', 'Earth Valley' en 'New Digital Society' en heeft met het Utrecht Science Park de grootste innovatielocatie van Nederland.
- *Benutting grote potentie economie:* Hoewel de MRU een goede economische uitgangspositie heeft om ook in de toekomst bij te dragen aan Nederland en Europa, is deze positie niet vanzelfsprekend en zijn maatregelen nodig om de grote economische potentie van de regio te benutten. Hiertoe is vanuit de MRU een REIA als rollende agenda opgesteld met zowel investeringsklare als veelbelovende voorstellen.
- *Vier investeringsklare voorstellen:* er zijn vier proposities en deze zijn gekoppeld aan belangrijke economische groeisectoren:
 - *Rode Biotech:* Versterking van Utrecht Science Park (USP) als Realisatie van een toonaangevende innovatiehub voor oncologie, regeneratieve geneeskunde, infectieziektes en immunologie, en medicijnontwikkeling & precisetherapie. Door te investeren in een 'translatiemotor' en valorisatie-infrastructuur wordt de ontwikkeltijd van lab naar patiënt met 1 tot 2 jaar verkort en kunnen nieuwe biotech bedrijven behouden blijven voor Nederland. Dit initiatief levert naar schatting 4.000 extra banen met hoge toegevoegde waarde op en versterkt de Europese productiecapaciteit en autonomie.
 - *MedTech:* Ontwikkeling van het 'Proto2Clinic Lab', een faciliteit die het traject van idee tot implementatie op de markt en beschikbaarheid voor de patient versnelt, voortbouwend op concepten ontwikkeld in samenwerking met private partijen. Focus ligt op beeldgestuurde interventies, geavanceerde autonome diagnostiek en oplossingen voor decentrale zorg, ondersteund door AI, mede resulterend in versterking van de weerbaarheid. Geschatte exportwaarde circa €5 miljard.
 - *Slimme energiesystemen:* Utrecht biedt zich aan als Europese proeftuin voor bidirectioneel laden (Vehicle-to-Grid, V2G) en slimme energiebeheersystemen met als doel de aanpak van netcongestie en betaalbare energie. Met dit project versnelt direct de opschaling van schone energie conform de Net-Zero Industry Act (NZIA).
 - *PFAS Verwijdering:* Realisatie van een regionaal PFAS-expertisecentrum en innovatie-ecosysteem voor de ontwikkeling,

validatie en opschaling van technologieën voor PFAS-verwijdering en waterzuivering, met een elektronenbundelfaciliteit als onderscheidende regionale asset. Dit biedt oplossingen voor een wereldwijd milieuprobleem en een betere waterkwaliteit

- *Veelbelovende voorstellen:* Dit zijn voorstellen die binnen de focus van de REIA en haar ecosystemen vallen waar nog verdere uitwerking nodig is. Dit zijn het Earth Valley Innovation District, Nationaal Defensie dual-use cluster, nationaal materialenmarktplaats en food.
- *Benodigde (ruimtelijk-economische) randvoorwaarden:* De REIA toont de kansen aan van investeren in de Utrechtse economie en het vestigingsklimaat, maar hier moeten ook de benodigde randvoorwaarden voor gerealiseerd worden. Bedrijven en kennisinstellingen in de MRU geven aan dat het vestigingsklimaat onder druk staat. Het gebrek aan werk- en innovatielocaties zorgt voor een rem op de groei. Ook is het steeds lastiger om talent aan te trekken en op te leiden. Het is daarom essentieel om vol in te zetten op voldoende en betaalbare woningen, een goede ontsluiting van en voldoende werklocaties, en netcongestie-oplossingen. Hiervoor wordt o.a. de Ontwikkelstrategie Innovatielocaties MRU benut
- *Koppeling aan Rijk-regiosamenwerking en Nota Ruimte:* De REIA geeft inzicht in welke maatregelen uit de Uitvoeringsagenda/ Regionale Investeringsagenda van het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort van extra waarde zijn voor de economische ontwikkeling in de MRU en welke nog ontbreken. Ook biedt het een start voor verdere vervlechting binnen het programma U Ned. Hierbij wordt rekening gehouden met de 'verdere uitwerking van de Accommoderen'-strategie voor ruimtelijk-economische ontwikkeling van de MRU volgens de VISTA-strategie (Versterken-Initiëren-Stimuleren-Transformeren-Accommoderen), zoals opgenomen in de ontwerp-Nota Ruimte.
- Gezien de economische focus van deze agenda is EZK primair aanspreekpunt vanuit het Rijk. BZK ziet vooral toe op de doorvertaling naar NOVEX en het regisseren van ruimtelijke claims.

Inbreng Gedeputeerde Van Schie:

- 'Utrecht, Heart of Health' beschikt over een unieke concentratie van ondernemerschap, innovatiekracht, kennis en talent.
- Utrecht behoort al tien jaar tot de top drie van de meest competitieve regio's van Europa, is Europese koploper op het gebied van gezondheidsinnovatie en levert 12% van het BBP.
- In de ecosystemen Life Sciences & Health, Earth Valley en New Digital Society worden oplossingen ontwikkeld voor de grootste maatschappelijke uitdagingen van deze tijd.
- Van baanbrekende biotechnologische innovaties in de gezondheidszorg tot de toepassing van technologie op het gebied van bi-directioneel laden en de elektronenbestraling voor PFAS-verwijdering.
- Gerichte investeringen vanuit de overheid kunnen dit potentieel versneld omzetten in economische waarde, innovatiecapaciteit, maatschappelijke impact en concurrentiekracht voor de MRU en Nederland.
- Zonder gerichte investeringen bestaat het risico dat innovaties, bedrijven en talent zich buiten ons land Nederland ontwikkelen.
- De MRU heeft daarom samen met de EBU het initiatief genomen voor het opstellen van een ruimtelijk-economische investeringsagenda (REIA). Meer dan 50 bedrijven, instellingen en overheden zijn hierbij betrokken.

- Met de REIA wordt invulling gegeven aan het rapport Wennink en het kabinetsvoornemen om campussen en innovatie-ecosystemen nadrukkelijker in te zetten als motor voor economische groei, technologische vernieuwing en talentontwikkeling.
- We zijn verheugd met de interesse van het Rijk voor en betrokkenheid bij de REIA. Investeren in 'Utrecht, Heart of Health' is niet alleen een regionale keuze, maar een strategische investering in het toekomstige concurrentievermogen en de weerbaarheid van Nederland als geheel.

2.3.2. Provincie Noord-Holland

Versie 17 aug

In het kort

- De provincie Noord-Holland, de 17 gemeenten in Noord-Holland Noord en het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier hebben gezamenlijk het initiatief genomen om een Ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord op te stellen.
- Het Rijk ondersteunt dit initiatief. Tijdens het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (november 2024) en in het Ruimtelijk Arrangement 2026 zijn hierover afspraken gemaakt tussen het Rijk en de provincie Noord-Holland.
- In januari 2026 hebben de regionale partijen de tussenstap Op weg naar een Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord vastgesteld als basis voor de verdere uitwerking.
- In het DO NOVEX van 4 februari 2026 hebben de betrokken regionale partijen de ambitie uitgesproken om het Ontwikkelperspectief als gezamenlijk vertrekpunt te laten dienen voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Noord-Holland Noord.
- Sinds maart 2026 vinden periodiek Rijk-regio-werksessies plaats om het Rijk te betrekken bij de verdere uitwerking van het Ontwikkelperspectief en te verkennen op welke onderdelen het Rijk zich aan de uiteindelijke koers en uitvoering kan verbinden.
- De samenwerkende regionale partijen strven naar vaststelling van het Ontwikkelperspectief in het eerste kwartaal van 2027. Gedurende de verdere uitwerking tot aan de vaststelling beziet het Rijk of het Ontwikkelperspectief kan onderschrijven en zich kan committeren aan de uitvoering van de daaruit voortvloeiende gezamenlijke acties.
- Naar aanleiding van het Ruimtelijk Arrangement 2025 en BO-MIRT 2025 is de analyse voor de weerbaarheid en veerkracht van het mobiliteitssysteem Noord-Holland Noord door regio en Rijk opgepakt. In aanloop naar het BO-MIRT 2026 worden de resultaten van dit onderzoek, in de vorm van knelpunten- en kansenkaarten, afgerond en regionaal bestuurlijk besproken.

Bespreekpunten:

- Welke aanvullende acties van Rijk en provincie Noord-Holland zijn nodig om ervoor te zorgen dat het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord bij vaststelling in Q1 2027 als gezamenlijk vertrekpunt kan dienen voor de verdere ontwikkeling van de regio?
- Welke ondersteuning van het Rijk, in termen van beleid, instrumentarium en randvoorwaarden, is nodig om het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord verder te brengen?

- Hoe invulling te geven aan de VISTA-strategie 'stimuleren' voor Noord-Holland Noord, gelet op de aangenomen motie-Zalinyan, de bereikbaarheidsproblematiek en de spanning met het uitgangspunt van nabijheid?

Voorgestelde afspraken:

Rijk en provincie Noord-Holland spreken af om:

- gezamenlijk op te trekken in de verdere uitwerking van het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord, met als doel vaststelling door de samenwerkende regionale partijen in het eerste kwartaal van 2027.
- in deze uitwerking prioriteit te geven aan vier gebieden waar regionale ambities en rijksopgaven samenkomen:
 - Den Helder e.o.;
 - Wieringermeer/Agriport;
 - de verstedelijkingsas Regio Alkmaar;
 - de verstedelijkingsas Westfriesland;
- in de verdere uitwerking bijzondere aandacht te besteden aan de economische ontwikkelstrategie en de doorvertaling daarvan naar de verschillende gebieden;
- parallel aan de uitwerking te verkennen hoe de samenwerking in de uitvoeringsfase wordt vormgegeven, in aansluiting op en afstemming met bestaande Rijk-regiosamenwerkingen in Noord-Holland Noord;
- de gebiedsaanpak Wieringermeer als eerste concrete uitwerkingsstap ter hand te nemen, voortbouwend op de resultaten van de Werkplaats Wieringermeer.

2.3.3. Provincie Flevoland

NOVEX Provincie Flevoland – Economisch Profiel Flevoland (1/2)

In het kort:

- In het Ruimtelijk Arrangement zijn tussen Rijk en de provincie Flevoland afspraken gemaakt over de samenwerking aan de economische ontwikkeling van de provincie.
- Terwijl het Rijk met de nieuwe Nota Ruimte een nieuwe nationale omgevingsvisie maakt, maakt de provincie Flevoland een nieuwe provinciale omgevingsvisie (POVI). De *ontwerp-POVI Flevoland 2050, Blik op de Toekomst* heeft van 23 mei tot en met 3 juli ter inzage gelegen. Naar verwachting wordt een definitieve POVI in december vastgesteld door provinciale staten.
- Om Flevoland in balans in 2050 te realiseren hanteert de provincie drie samenhangende strategieën: 1. Sterke leefregio's (wonen, mobiliteit & voorzieningen), 2. Innovatieve economische ecosystemen (economie & energie) en 3. Robuust polderaamwerk (water, bodem, landbouw & natuur). Hiermee stuurt de provincie op de gewenste samenhangende ontwikkeling van wonen, werken, voorzieningen, bereikbaarheid, natuur, landbouw, water en bodem.

- In de ontwerp-Omgevingsvisie Flevoland 2050 is het economisch profiel uitgewerkt in 5 Innovatieve Economische Ecosystemen, elk gekoppeld aan eigen hotspots met een sterk profiel:
 - Energie: Flevokust Haven en Maximacentrale;
 - Agritech: agrofoodcluster Dronten-Lelystad-Emmeloord (Aeres, WUR);
 - Hightech: Green High Tech Campus Almere , Lelystad Airport, Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum Marknesse (MITC);
 - Maritiem: Port of Urk en Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Campus Urk en Flevokust Haven;
 - Slimme mobiliteit: MITC Marknesse en Lelystad Airport.
- Het economisch profiel is besproken in het DG-NOVEX Flevoland van 5 juni jl. Daar heeft het Rijk aangegeven dat deze ecosystemen van belang zijn voor de economische ontwikkeling en innovatiekracht van Flevoland en kunnen daarmee bijdragen aan de Nederlandse en internationale concurrentiekracht. De genoemde hotspots binnen deze ecosystemen zien Flevoland en EZK als logische aangrijpingspunten voor publiek – private samenwerking. Ze sluiten ook aan bij nationale opgaven waaronder verduurzaming, landbouw & voedsel, hightech maakindustrie en logistiek.

Bespreekpunten:

- De provincie geeft een toelichting op het economisch profiel zoals opgenomen in de ontwerp-Omgevingsvisie.
- Ter meningsvorming reflecteert het Rijk op het economisch profiel en worden afspraken gemaakt over het vervolg dat Rijk en provincie hieraan gezamenlijk geven.

Voorgestelde afspraken:

- Het Rijk en de provincie Flevoland spreken af de samenwerking op de economische ontwikkeling in de provincie met als basis het nationaal en provinciaal economisch beleid te continueren. Het Rijk en de provincie Flevoland bepalen gezamenlijk op basis van regionale initiatieven en bovenregionale en nationale prioriteiten bij welke projecten gezamenlijk opgetrokken wordt.
- Het Rijk en de provincie Flevoland spreken af dat ze gezamenlijk optrekken in de verdere uitwerking en uitvoering van het economisch profiel naar concrete gebiedsgerichte opgaven en investeringskansen, met een duidelijke trekkersrol voor de regio. Beide partijen spreken af de economische ambities van Flevoland en het Rijk te borgen in toekomstige ruimtelijke keuzes. De provincie en EZK geven hier een vervolg aan op basis van de toekomstige ecosystemen-strategie van EZK en de POVI.
- Het Rijk en provincie spreken af dat ze via het Ruimtelijk Arrangement en de NOVEX-cyclus gezamenlijk optrekken in het gebiedsgericht uitwerken van ruimtelijke keuzes waar sprake is van gestapelde ambities en opgaven waar economische ruimteclaims onderdeel van uitmaken, zoals het gebied Lelystad-Noord, rondom de komst van Defensie naar Flevoland in de vorm van de kazerne in Zeewolde, ingebruikname van Lelystad Airport en doorontwikkeling en het ruimtebeslag van circulaire economie.

- Voor het gebied Lelystad-Noord/Maximacentrale – in de MRA aangeduid als cumulatiezone – starten de provincie en het Rijk in het najaar een gezamenlijke werkplaats onder trekkerschap van de provincie en gefaciliteerd door BZK/VRO. Bij dit proces worden de departementen EZK, IenW, LVVN en Defensie betrokken, evenals de gemeente en relevante actoren in het gebied. De voortgang bespreken we in de NOVEX-cyclus met het oog op gerichte afspraken in 2027.
- De provincie Flevoland werkt de economische ecosystemen uit de POVI verder uit in omgevingsprogramma's langs de drie strategieën die in de POVI centraal staan en stemt dit af met rijksprogramma's. Het Rijk en de provincie Flevoland spreken af hierover in de NOVEX-cyclus af te stemmen en kansen voor verdere samenwerking op basis van deze omgevingsprogramma's te signaleren waar dit gestapelde opgaven en integraal ruimtelijk beleid betreft. De provincie en EZK stemmen de verdere beleidsmatige uitwerking van de economische ecosystemen af.

NOVEX Provincie Flevoland – komst Defensie en kazerne Zeewolde (2/2)

In het kort:

- In het Ruimtelijk Arrangement zijn tussen Rijk en de provincie Flevoland afspraken gemaakt over de samenwerking in de inpassing van nieuwe defensielocaties in een gezamenlijk proces met gemeenten en waterschap.
- Het kabinet heeft Zeewolde aangewezen als locatie voor een nieuwe kazerne. Rijk en regio werken dit in een gezamenlijk gebiedsproces uit, dat op initiatief van Defensie in april met de belanghebbende medeoverheden is gestart. Defensie heeft als doel gesteld om uiterlijk eind 2026 een gedragen gebiedsperspectief op te leveren.
- De komst van de kazerne en de effecten van de aanwezigheid daarvan verdienen wat de provincie alsook Defensie en BZK/VRO betreft een goede inbedding in de omgeving. Aanvullend wensen Rijk en regio daarom op initiatief van de provincie via ontwerpend onderzoek en met betrokkenheid van het CRa een analyse uitvoeren naar de maatschappelijke inbedding, brede opgaven, koppelkansen en de langetermijneffecten van de komst van Defensie/de nieuwe kazerne, inclusief de samenhang met aanpalende gedeelten van de provincies Utrecht en Gelderland. Daarbij spelen bereikbaarheid, woningbouw, werkgelegenheid, voorzieningen en financiën een rol.
- Zowel het gebiedsproces als de aanvullende inzet op ontwerpend onderzoek naar de bredere effecten op de regio zijn besproken tijdens het DG-NOVEX Flevoland van 5 juni jl. In juli heeft verdere ambtelijke afstemming plaatsgevonden tussen BZK/VRO, Defensie en de provincie Flevoland waarin de reikwijdte van het gebiedsproces en de reikwijdte van het aanvullende ontwerpend onderzoek vanuit het Ruimtelijk Arrangement besproken is.

Bespreekpunten:

- Het Rijk en de provincie bespreken de stand van zaken rondom de komst van de kazerne in Zeewolde.
- Ter meningsvorming bespreken het Rijk en de provincie de inzet van ontwerpend onderzoek naar de bredere effecten van de komst van de kazerne op de regio langs het spoor van het Ruimtelijk Arrangement.

Voorgestelde afspraken:

- Het Rijk en de provincie Flevoland spreken af de samenwerking op de inpassing van nieuwe defensielocaties in Flevoland tezamen met gemeenten en waterschap te continueren.
- Het Rijk en de provincie spreken af dat ze gezamenlijk optrekken om effecten, opgaven en koppelkansen voor de bredere regio verder in kaart te brengen en uit te werken. Het gaat daarbij om onderwerpen die qua ruimtelijk effect en doorlooptijd buiten de reikwijdte van het concrete gebiedsproces voor de komst van de kazerne in Zeewolde vallen. Bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, de economische kansen en opgaven in de regio, het voorzieningenniveau en het effect op de woningbouw. Het ontwerpend onderzoek wordt getrokken door de provincie en BZK/VRO en afgestemd met Defensie. Daarbij worden de departementen EZK, IenW en LVVN in ieder geval betrokken, net als de medeoverheden, namelijk gemeenten en waterschap en andere relevante actoren in het gebied. De voortgang bespreken we in de NOVEX-cyclus.

2.4. NOVEX-gebieden

11:30 – 11:45 uur

- In de 16 NOVEX-gebieden werken Rijk en regio samen aan een gebiedsgerichte aanpak voor de grote gestapelde ruimtelijke opgaven. Voor alle gebieden is een strategie uitgewerkt in bestuurlijk vastgestelde ontwikkelperspectieven en uitvoeringsagenda's. Tijdens het BOL worden de eerste Regionale Investeringsagenda's (RIA's) vastgesteld. Deze eerste RIA's dienen als overzicht en zeef met becijfering van de opgaven per gebied.
- Er zijn drie typen NOVEX-gebieden: haven/industrie-, landelijke- en verstedelijkingsgebieden. Het coalitieakkoord, de ontwikkelingen rond de ontwerp-Nota Ruimte en voortgang in de samenwerking vormen aanleiding om de aanpak in deze gebieden aan te scherpen.

NOVEX-haven- en industriegebieden

- Momenteel werkt het kabinet toe naar een Nationale ruimtelijk-economische strategie voor de energie-intensieve haven- en industrieclusters. Belangrijke basis hiervoor is de Nationale prognose ruimtebehoefte industrieclusters, die in juni 2025 is gepubliceerd in opdracht van het Ministerie van EZK, en het Ontwerpend onderzoek naar schaarse ruimte in deze clusters, dat momenteel wordt uitgevoerd in opdracht van de Ministeries van BZK en EZK en in samenwerking met de partijen in de clusters. Voor de uitwerking en uitvoering van de nationale strategie bouwen Rijk en regio voort op en versterken we de bestaande samenwerking in de NOVEX haven- en industriegebieden. Voor een aantal NOVEX haven- en industriegebieden maken Rijk en regio afspraken over aanscherpingen van de NOVEX-samenwerking en governance. De komende tijd werken Rijk en regio per NOVEX-gebied toe naar een gezamenlijk (a) strategisch profiel, (b) ruimtelijk handelingsperspectief en (c) bijbehorend instrumentarium.

NOVEX-verstedelijkingsgebieden

- In de NOVEX-verstedelijkingsgebieden valt het overgrote deel van de nationale woningbouwopgave. De komende tijd wordt in deze gebieden nader invulling gegeven aan de ruimtelijk-economische VISTA-strategie uit de ontwerp-Nota Ruimte. Hiernaast wordt als onderdeel van de aanscherping nauwere samenhang georganiseerd met de Taskforce Versnelling Woningbouw en zoekgebieden voor woningbouwlocaties op de langere termijn.

NOVEX-landelijke gebieden

- Voor de NOVEX-landelijke gebieden wordt verbinding gelegd met de stikstofaankpak en de ruimtelijke uitkomsten van de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof en de gebiedsgerichte maatregelen daaruit. Dit vergt op dit moment geen grote veranderingen in de scope van de NOVEX-gebiedenaankpak, maar vraagt wel om goede samenwerkingsafspraken.

CONCEPT

2.4.1. NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort: Vaststelling Uitvoerings- en investeringsagenda – integrale opgave met wonen, werken, bereikbaarheid en leefbaarheid

Status concept versie 7 juli wordt nog interbestuurlijk en -departementaal afgestemd.

In het kort:

- Het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort is één van de economisch meest dynamische gebieden in Nederland, en kent een grote verstedelijkingsopgave met in totaal 165.000 woningen tot 2040 en 110.000 extra arbeidsplaatsen. Tegelijkertijd vormt de regio een cruciale schakel in het nationale en internationale netwerk van snel-, spoor- en vaarwegen.
- Het Ontwikkelperspectief voor het NOVEX-gebied, "Gezond groeien in nabijheid" is besproken tijdens het BOL 2023 en vastgesteld door de Programmaraad U Ned. Rijk en regio werken samen aan de daarin geformuleerde opgaven op het gebied van verstedelijking, bereikbaarheid en leefbaarheid en de daarbij behorende randvoorwaarden als groen, bodem en water, klimaatadaptatie en energie.
- Tijdens het BO MIRT 2023 hebben Rijk en regio de methodiek van adaptief programmeren onderschreven en afgesproken. Vervolgens is tijdens het BOL 2024 en BOL 2025 hebben Rijk en regio respectievelijk de Adaptieve Ontwikkelstrategie en de Uitvoeringsagenda 1.0. vastgesteld.
- In deze eerste versie van de Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda zijn de investeringen benodigd voor realisatie inzichtelijk gemaakt. De uitvoeringsagenda, met daarin opgenomen RIA is het resultaat van de intensieve en integrale samenwerking tussen Rijk en regio. De Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda omvat zowel de structurerende keuzes voor het NOVEX-gebied als geheel als de uit te voeren maatregelen in de deelgebieden (de gebiedspakketten). Parallel is en wordt gewerkt aan de uitvoering in de gebieden, zoals Groot Merwede Rijnenburg.
- Er wordt in Rijk-regio verband gewerkt aan de concretisering van maatregelen voor gebiedsontwikkeling o.a. op het gebied van groen en landschap, mobiliteit, netcongestie, bedrijventerreinen en de regiopoorten. Dit gezien de noodzaak/behoefte aan concrete oplossingen voor de knelpunten op het hoofd- en onderliggend wegennet, de schaarste op het energienet in de MRU, de omgang met stikstof, de verplaatsing van bedrijven en andere randvoorwaarden voor ontwikkeling op de verstedelijkingslocaties als de regiopoorten; dit om de realisatiemogelijkheden te vergroten en aan een haalbare programmering te werken.
- Deze uitwerkingen en nieuwe nog onvoorziene ontwikkelingen worden meegenomen in de Regionale Uitvoeringsagenda en Investeringsagenda. Immers, het betreft een adaptieve programmering, bedoeld om met alle partners te kunnen sturen op de samenhangende programmering, realisatie en bekostiging van de ruimtelijke ontwikkelingen.
- De benodigde samenhangende investeringskeuzes voor verstedelijking in de Metropoolregio Utrecht krijgen extra lading vanuit economisch perspectief door de Ruimtelijke Economische Investeringsagenda (REIA) . Deze wordt benut om essentiële ruimtelijk-economische voorwaarden

sterker te verbinden met de structurerende maatregelen voor het NOVEX-gebied zoals vermeld in de Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA).

Bespreekpunten:

- In het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort wordt voortvarend gewerkt aan de ontwikkeling van de grootschalige woningbouwlocatie Groot Merwede Rijnenburg en de benodigde maatregelen op de infrastructurele netwerken. Het Ontwikkelperspectief en de lopende trajecten – zoals de Ontwikkelstrategie Regiopoorten en Gebiedsonderzoek Spoorzone Amersfoort en Heuvelrugzone laten zien dat ook in de tien Regiopoorten en in de metropoolpoort Amersfoort-Centraal/-Schothorst potentie is voor gebiedsontwikkelingen met een substantieel aantal woningen op goed ontsloten locaties. Om de ambities van het Ontwikkelperspectief te behalen is het nodig om structureel te werken aan het oplossen van knelpunten (ontsluiting, bedrijfsverplaatsing, netcongestie, omgaan met stikstof en klimaatadaptatie). Hoe kunnen regio en Rijk gezamenlijk, integraal en gebiedsgericht werken aan de realisatie van deze verstedelijkingsopgaven?

Voorgestelde afspraken:

- Rijk en regio stellen de Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda NOVEX Utrecht-Amersfoort vast, als belangrijk instrument voor het adaptief programmeren. Dit geeft een overzicht van de maatregelen inclusief de investeringsbehoefte die nodig zijn om de ambities zoals aangegeven in het NOVEX-Ontwikkelperspectief te realiseren en biedt daarmee een basis om toe te werken naar besluitvorming. Hiermee kunnen de samenwerkpartners sturen op een samenhangende programmering en realisatie.
- Rijk en regio spreken af dat er gezamenlijk wordt gewerkt aan de verdere concretisering van maatregelen op het gebied van groen en landschap, water, bodem en klimaatadaptatie, mobiliteit, netcongestie, bedrijventerreinen en de regiopoorten om tot de realisatie te komen. Hierbij wordt ook een koppeling gelegd met de uitwerking van de REIA. De uitwerkingen hiervan worden meegenomen in de volgende versie/geactualiseerde adaptieve programmering/uitvoeringsagenda en RIA voor dit NOVEX-gebied.
- Rijk en regio bepreken met elkaar op welke manier de werkwijze van de RIA als sturingsinstrument voor het NOVEX-gebied een vervolg krijgt en zodanig wordt ingericht, dat er gezamenlijke afwegingen kunnen worden gemaakt en besluiten over de ruimtelijke ontwikkelingen en bekostiging kunnen worden genomen.
- De REIA te benutten om benodigde ruimtelijk-economische randvoorwaarden voor hoogwaardige economische ontwikkeling sterker te verbinden met de structurerende maatregelen voor het NOVEX-gebied zoals vermeld in de Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA) en hier binnen het programma U Ned verder vorm aan te geven.

Inbreng Wethouder Voortman:

- Goed dat er een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA) voor het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort ligt.

- De RUIA geeft een overzicht van de maatregelen inclusief de investeringsbehoeften die nodig zijn om de ambities zoals aangegeven in het Ontwikkelperspectief 'Gezond groeien in nabijheid' te realiseren.
- Het biedt daarmee een basis om via de methodiek van adaptief programmeren toe te werken naar integrale Rijk-regio-uitvoeringsafspraken. Leidend tot een groot aantal woningen en versterking van de economische potentie in de MRU.
- Met betrekking tot de uitvoering zijn stikstofdepositie en netcongestie momenteel grote showstoppers. Laten we met een niet aflatende inzet aan oplossingen blijven werken.

2.4.2. NOVEX-gebied MRA

In het kort:

- Vanuit het NOVEX- gebied Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken Rijk en regio samen aan een uitvoeringsagenda 2.0 en Regionale Investeringsagenda.
- Dit is een uitgebreide agenda met de te nemen maatregelen en uit te werken onderzoeken die nodig zijn om de ambities uit het Ontwikkelperspectief (*Een metropool van grote klasse met menselijke maat*), te realiseren.
- Vanuit deze agenda zijn nu zes strategische prioritaire dossiers uitgelicht die Rijk en regio samen op zullen pakken. Deze dossiers gaan over een ruimtelijk vraagstuk waar een bestuurlijke keuze of agendering nodig is; het zijn vraagstukken die op MRA-schaal om versnelling of een urgente keuze vragen, en waarvoor een doorbraak niet mogelijk is zonder actieve betrokkenheid van meerdere overheden en publieke partners binnen de NOVEX-MRA-samenwerking. Het zijn gebiedsgerichte vraagstukken waar ook lering uit zou kunnen worden getrokken voor andere delen van de MRA. Dit zijn: Westeinderscheg, Oer-IJ boven Noordzeekanaal, Drinkwater WAAG (Water Aanvoer en Aanvulling in het Gooi), Mobiliteit MRA OVAH (OV-verbinding Amsterdam-Haarlemmermeer) en Schipholcorridor, Campusontwikkeling Almere (HTC/ASM/IAMM) en Intensivering bedrijventerreinen, ontwikkeling meerlaagse bedrijfspanden en versnellen woningbouw op sleutellocaties Zaan-IJ.

Bespreekpunten:

- Westeinderscheg: Rijk en regio bespreken hoe gezamenlijke regie kan worden gegeven aan de uitvoering van het programma Westeinderscheg, in het licht van het de totale groenblauwe MRA-netwerk opgaven.

Voorgestelde afspraken:

- Rijk en regio werken aan een uitvoeringsagenda 2.0 en de Regionale investeringsagenda (RIA) en stellen deze gezamenlijk vast op het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving 2027.
- Rijk en regio gaan in gesprek over de gewenste richting/te nemen stappen voor zes strategisch prioritaire dossiers. De uitkomsten worden opgenomen in de Uitvoeringsagenda 2.0 en RIA.
- De zes strategische prioritaire dossiers zijn:
 - Westeinderscheg;
 - Oer-IJ boven Noordzeekanaal;
 - Drinkwater WAAG;
 - Mobiliteit MRA OVAH en Schipholcorridor;

- Campusontwikkeling Almere (HTC/ASM/IAMM);
- Intensivering bedrijventerreinen, ontwikkeling meerlaagse bedrijfspanden en versnellen woningbouw op sleutellocaties Zaan-IJ.

Voor twee van deze dossiers worden de volgende afspraken voorgesteld:

- Met betrekking tot de Campusontwikkeling Almere:
 - De BOL-partners spreken hun steun uit voor de verdere ontwikkeling van de hightech campus in Almere als ontwikkeling van strategisch belang voor het toekomstige verdienvermogen van Nederland.
 - De BOL-partners worden via de bestaande overlegstructuren² geïnformeerd over de voortgang van de campusontwikkeling.
 - Indien zich in de verdere ontwikkeling ruimtelijke, infrastructurele of andere gebiedsgerichte vraagstukken en/of knelpunten voordoen die bestuurlijke afstemming vragen, worden deze via het BOL geagendeerd.
- Met betrekking tot de Westeinderscheg:
 - Rijk en regio ontwikkelen samen een bekostigingsstrategie en verkennen de mogelijkheden voor ontwikkelruimte voor de groenblauwe opgaven in de Westeinderscheg als onderdeel van de gehele groenblauwe structuur van de MRA.

Toelichting:

- De Metropoolregio Amsterdam (MRA) kent een enorme woningbouwopgave (het Ontwikkelperspectief gaat uit van 175.000 woningen tot 2030, 325.000 tot 2040 en ca. 250.000 arbeidsplaatsen van 2022 tot 2040) en een reeks andere grote ruimtelijke vraagstukken, zoals de transitie op het gebied van mobiliteit, klimaat, water en energie.
- In het NOVEX-gebied MRA werken Rijk en regio nauw samen aan de stapeling van ruimtelijke opgaven. Hiertoe is het Verstedelijkingsconcept MRA 2050 begin 2022 onderschreven door het Rijk, de twee Provinciale Staten, de Vervoerregio Amsterdam, de vier waterschappen en alle gemeenteraden als het Ontwikkelperspectief voor NOVEX-MRA.
- Het ontwikkelperspectief is uitgewerkt in een eerste versie van de uitvoeringsagenda: Uitvoeringsagenda 1.0. Tijdens het BO leefomgeving 2025 is de eerste versie van de onderschreven en is afgesproken deze verder uit te werken richting een Regionale Investeringsagenda.
- Rijk en regio werken nu samen richting een uitvoeringsagenda 2.0 en een Regionale Investeringsagenda om de gezamenlijke inzet op de te nemen maatregelen en opgaven van de Uitvoeringsagenda 1.0 verder te concretiseren, te prioriteren/faseren en/of uit te werken met als doel tot afspraken te kunnen komen.
- Hiermee geven Rijk en regio uitvoering aan de opgaven en ambities uit het Ontwikkelperspectief gericht op:
 - meerkernige ontwikkeling
 - groenblauwe netwerken in en om de stad en de bovenregionale watersystemen;
 - het energiesysteem

² Waaronder NOVEX-gebied MRA, Programma SBaB en de Energy board Flevoland.

- De opgaven in de NOVEX-MRA zijn divers en talrijk, waarbij vaak sprake is van complexe projecten die elk een eigen dynamiek en tijdspad kennen.
- Op dit moment zijn er zes complexe opgaven in de NOVEX-MRA die specifieke extra inzet vergen van Rijk en regio om tot oplossingen te kunnen komen. Deze opgaven zijn de strategische prioritaire dossiers voor de komende periode in de NOVEX-MRA.
- De **Westeinderscheg** is een essentiële schakel in het gehele groenblauwe netwerk van de MRA. Deze scheg staat sterk onder druk door verstedelijking, Schiphol en verouderde glastuinbouw. De opgave is om deze scheg te ontwikkelen tot een (water)robuust, samenhangend en beleefbaar groen-recreatief landschap, waarbij functies als natuur, water, recreatie en verstedelijking integraal worden verbonden. Dit vraagt onder meer om transformatie van verouderd glas, verbetering van recreatieve bereikbaarheid en versterking van landschappelijke, ecologische en waterverbindingen tussen duinen, Amstel- en Diemerscheg, het Groene Hart en stedelijke gebieden. Deze opgaven vragen om een passende bekostigungsstrategie inclusief een verkenning naar planologische beleids- en regelruimte voor ontwikkelingen.
- In het gehele groenblauwe netwerk van de MRA spelen meerdere groenblauwe opgaven, waaronder de bescherming van de metropoolregio tegen wateroverlast. Daaraan geven we verdere invulling via de Uitvoeringsagenda NOVEX MRA en de Regionale Investeringsagenda. De uitkomsten van de voorgestelde afspraken over de WES helpen bij de uitwerking van de gehele groenblauwe opgaven in de MRA.
- Bij het realiseren van alle complexe opgaven in de WES werkt NOVEX MRA nauw samen met andere trajecten, waaronder de NOVEX-gebieden Groene Hart, Schipholregio en NOVEX-NZKG en het Deltaprogramma Centraal Holland.
- **Campusontwikkeling Almere (HTC/ASM/IAMM):**
- Het Rijk en de regio informeren de BOL-partners over de voortgang van de campusontwikkeling in Almere, waaronder de investeringen van ASM, de ontwikkeling van het IAMM en de hightech campus.
- De ontwikkeling draagt bij aan de innovatiekracht en toekomstbestendigheid van de Nederlandse hightech- en semicon sector en versterkt de technologische autonomie en strategische positie van Nederland en Europa op het gebied van materialen- en metrologieonderzoek.
- Naar aanleiding van de Catshuissessie Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat heeft een eerste interbestuurlijk overleg plaatsgevonden, waarin Rijk en regio de gezamenlijke aanpak en governance voor het vervolg hebben bevestigd.
- Een interbestuurlijk regieteam en ambtelijk regieteam zijn ingericht, met werkgroepen gericht op (i) gebiedsontwikkeling en vergunningen, (ii) energie, water en infrastructuur en (iii) IAMM en innovatie.
- De gezamenlijke inzet richt zich op het faciliteren van de ASM-investering, de verdere ontwikkeling van het IAMM en het tijdig identificeren en oplossen van knelpunten in de campusontwikkeling.

2.4.3. NOVEX-gebied Schiphol

Concepttekst 7-7

In het kort:

- Naar aanleiding van het nieuwe coalitieakkoord is gekeken naar de gevolgen voor gebiedsgerichte NOVEX samenwerking. De NOVEX Schipholregio onderscheidt zich van de andere haven- en industriegebieden. Het is de enige internationale luchthaven en er spelen andere vraagstukken dan in de energie intensieve haven en industrieclusters.
- Er zijn interviews gehouden met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de provincies Noord- en Zuid-Holland, gemeenten Haarlemmermeer en Amsterdam en met de Metropoolregio Amsterdam (MRA).
- De resultaten van deze interviews zijn:
 1. partijen die deelnemen aan de NOVEX Schipholregio merken op dat de interdepartementale en interbestuurlijke samenwerking is verbeterd. Er is een gunstig beeld van de NOVEX aanpak.
 2. De scope van het Schipholregio gebied is vanuit luchtvaart en de contouren van het luchthaveninddelingsbesluit (LIB) op zich logisch begrensd. Het bestaan van andere geografische overlappende NOVEX gebieden zoals Noord Zee Kanaal Gebied (NZKG), Metropool Regio Amsterdam (MRA) en het Groene Hart maakt het enigszins onduidelijk.
 3. Er zijn drie partijen te weten de provincie Zuid-Holland (PZH), gemeente Amsterdam en MRA die sterke invloed ondervinden van Schiphol, maar minder direct betrokken zijn.
 4. De meeste partijen merken op de luchtzijdige ontwikkelingen de nadruk krijgen en de landzijdige ontwikkelingen minder aandacht krijgen.
 5. Elke partij geeft aan dat de samenwerking in de toekomst op een andere manier kan plaatsvinden, ook qua governance.
- Uit de interviewronde komen de volgende punten die beantwoording behoeven:
 1. Hoe en waar de luchtzijdige en landzijdige ontwikkelingen bespreken, afwegen en besluiten.
 2. Kan de betrokkenheid van PZH, MRA en de gemeente Amsterdam worden verbeterd.
 3. De rol van de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) is niet voor elke partij (PZH) duidelijk.
 4. De behoefte om verbinding van de doorwerking NOVEX Schipholregio op MRA sterker te leggen.
- Op 30 juni is er een gezamenlijk overleg geweest met de geïnterviewde partijen. De partijen hebben gesproken over de luchtzijdige en landzijdige onderwerpen, zoals in de afgesloten bestuursovereenkomst van 10 oktober 2022 is beschreven, de geboekte resultaten met name de betere interdepartementale en interbestuurlijke contacten en relaties en over de governance. Verder hebben partijen gesproken over mogelijke verbeteringen in hun samenwerking. Rijk en regio constateren dat de

NOVEX aanpak waarin de overheden samen kijken naar de stapeling van ruimtelijke opgaven veel heeft gebracht.

Bespreekpunten:

- Rijk en regio spreken af om conform de afgesloten bestuursovereenkomst van 10 oktober 2022 de luchtzijdige- en landzijdige ontwikkelingen in samenhang in beeld brengen, te analyseren en te beoordelen.
- Rijk en regio willen behalve naar de inhoudelijke ontwikkelingen ook kijken naar de governance. Hoe gaan we dat doen en wanneer?

Voorgestelde afspraken:

- Rijk en regio maken een voorstel om de luchtzijdige en landzijdige ontwikkelingen en de governance in beeld te brengen (najaar 2026)
- De provincie Zuid-Holland en de gemeente Amsterdam (via de BRS) nemen vanaf september op directeursniveau deel aan de vergaderingen van de stuurgroep NOVEX Schipholregio (en worden vertegenwoordigd in het programmateam, voor de provincie Zuid-Holland is dit al een feit).

Inbreng Gedeputeerde Van Essen:

- PM Annotatie Sander Steenhart.

2.4.4. NOVEX-gebied Noordzeekanaal-gebied

Versie 19 augustus 2026

NOVEX NZKG: aanbidding Regionale Investeringsagenda (RIA) 1.0 met prioritaire investeringsopgaven en actualisatie ontwikkelperspectief NOVEX NZKG

In het kort:

- Het Noordzeekanaalgebied kent een stapeling van grote nationale en ruimtelijke opgaven op het gebied van een gezonde leefomgeving, de energie- en circulaire transitie, haven en industrie, woningbouw, water en ecologie. In het Ontwikkelperspectief NOVEX-Noordzeekanaalgebied (2023) hebben Rijk, regio en partners hiervoor een gezamenlijke integrale koers vastgesteld, gericht op zorgvuldig gebruik van de schaarse ruimte en op een gezondere, toekomstbestendige regio.
- In december 2024 is de Uitvoeringsagenda NOVEX-NZKG voor de periode 2025–2029 vastgesteld. Deze agenda vertaalt de afgesproken koers in concrete uitvoeringsafspraken, projecten, rollen en termijnen voor de komende jaren. Een groot deel van deze projecten wordt in de regio inmiddels voortvarend opgepakt. Tegelijk vraagt een aantal opgaven om intensieve samenwerking tussen Rijk en regio, mede vanwege de substantiële investeringsbehoefte.
- In december 2025 is hiervoor de Regionale Investeringsagenda (RIA) 1.0 vastgesteld, met daarin vijf prioritaire investeringsopgaven (PIO's). Deze prioritaire investeringsopgaven maken andere projecten in het Noordzeekanaalgebied mogelijk en vormen een cruciale schakel in de

realisatie van de nationale transitie, zoals de energietransitie en het toekomstbestendig maken van het hoofdwatersysteem.

- Voor Stedelijke vernieuwing IJmond (PIO en Uitvoeringsafspraken A) geldt dat een integrale benadering hard nodig is. De IJmondregio heeft een rijke industriële historie, een dynamische economie en een diverse gemeenschap. Tegelijkertijd staat de regio al langere tijd voor grote uitdagingen op het gebied van leefbaarheid, maatschappelijke participatie en sociale cohesie.
- In het Ontwikkelperspectief NOVEX-NZKG (2023) is afgesproken het perspectief in 2027 te actualiseren. De huidige ontwikkelingen geven daar nu nadrukkelijk aanleiding toe en daarom is er door Rijk-regio gezamenlijk een actualisatieplan opgesteld.

Besprekpunten:

Rijk en Regio onderschrijven de in december 2025 vastgestelde Regionale Investeringsagenda 1.0. Hierbij markeren we de vijf prioritaire investeringsopgaven uit de RIA, met bijbehorende aandachtspunten:

1. De opgaven rondom de *Stedelijke vernieuwing IJmond* vragen om een meerjarige integrale benadering waarin fysieke, sociale en economische interventies afgestemd plaatsvinden. De door de drie IJmondgemeenten uitgewerkte '*Aanpak stedelijke vernieuwing IJmond*' is gericht op vergroting van de effectiviteit van de bestaande inzet, aanvulling van hiaten in die bestaande aanpak én op het creëren van een dragend verhaal voor hulp van andere overheidslagen. **Welke aanknopingspunten ziet VRO vanuit het eigen beleidsinstrumentarium?**
2. Het behouden en voorzien van *voldoende havenruimte voor toekomst haven en industrie*. Energiehaven IJmond blijft een sleutelproject voor de landelijke ambitie rondom grootschalige offshore windenergie. Daarnaast heeft de provincie Noord-Holland, op verzoek van de ministeries van I&W, EZK en Defensie, het Cornelis Douwesterrein 2-3 aangewezen als 'Industrieterrein van Provinciaal Belang' (IPB) vanwege het belang van de daar aanwezige scheepswerf. Op dit moment onderzoeken Rijk (EZK, IenW, DEF, VRO), provincie en de gemeente Amsterdam verschillende varianten aangaande de toekomst van de Shipdocklocatie.
3. Kenmerkend voor het NZKG is het ruimtelijke vraagstuk in de *Houtrakpolder* rondom het *landschap, watersysteem en energie-infrastructuur* en de strategische reservering voor een Havenbekken die op de Houtrakpolder rust. In het BO Houtrakpolder is er in 2025 door Rijk-regio gezamenlijk een bestuurlijke voorkeur uitgesproken voor een locatie voor de inpassing van het gecombineerde 380/150 kV station A9-Zuid, waarbij de Houtrakpolder benut kan blijven worden voor de andere voorziene toepassingen. De betrokken partijen werken daarbij aan een Lange Termijn Ontwikkelrichting Houtrakpolder die in 2026 wordt afgerond.
4. De *aanleg van nieuwe landelijke en regionale netwerken voor de energietransitie en verduurzaming van industriële (productie)processen* kent financiële risico's die ertoe leiden dat investeringen niet of moeizaam van de grond komen. In de RIA adresseren we hiervoor de realisatie van het H2avennet (het regionale waterstofnetwerk), een CO₂-netwerk NZKG en het Stoomnet Westpoort.

5. *Transitiefonds verplaatsing Zaanse (voedings)industrie.* In Zaanstad liggen grote voedingsmiddelen- en maakbedrijven in dichtbebouwd gebied, waar verduurzaming uitdagend is. Bedrijven kunnen besluiten dat het aantrekkelijker is om op een andere locatie een nieuwe, duurzame fabriek te bouwen dan in de bestaande installaties te investeren. In een dergelijk geval is het opportuun het bedrijf te stimuleren om zich te herhuisvesten in het NZKG, en de achterblijvende locatie te ontwikkelen met functies die goed bij de stad passen. Onderzocht wordt of een transitiefonds daarbij kan helpen.
- *Actualisatie Ontwikkelperspectief:* nieuwe beleidsontwikkelingen, voortgang in programma's en gewijzigde ruimtelijke opgaven vragen om herijking van ambities, prioriteiten en afspraken. Tegelijkertijd hebben geopolitieke spanningen, de opgave van strategische autonomie, klimaatverandering en weerbaarheid directe gevolgen voor de ruimtelijke koers van het NZKG. Met de actualisatie van het ontwikkelperspectief bepalen de samenwerkende partners gezamenlijk de koers.

Voorgestelde afspraken:

1. Rijk en Regio onderschrijven de Regionale Investeringsagenda 1.0 (RIA) van het NOVEX Noordzeekanaalgebied.
2. Om gezamenlijk aan de in de RIA zichtbaar gemaakte vijf prioritaire investeringsopgaven te werken agenderen de binnen de NOVEX NZKG samenwerkende partijen deze investeringsbehoeften op de daarvoor geijkte tafels of vanuit bevoegd gezag. Daarnaast worden de volgende afspraken gemaakt, te weten:
 - Rijk en regio onderschrijven het door de IJmondgemeenten vastgestelde 'Aanpak Stedelijke vernieuwing IJmond', werken samen aan de uitvoering en spannen zich de komende jaren in voor de gezamenlijke zoektocht naar financiële middelen.
 - Rijk en regio herbevestigen het onverminderde belang van de Energiehavens voor realisatie van de Nederlandse energietransitie met de aanleg van Windparken op Zee, mede voor het behouden en voorzien van voldoende havenruimte voor toekomst haven en industrie.
 - De betrokken partijen werken gezamenlijk aan een Lange Termijn Ontwikkelrichting Houtrakpolder die in 2026 wordt afgerond.
3. Rijk en regio onderkennen het belang om met de actualisatie van het ontwikkelperspectief als samenwerkende partners gezamenlijk zicht te krijgen op de relevante ontwikkelingen, om onderbouwde keuzes voor de toekomst van de NOVEX NZKG te kunnen maken.
4. Aanvullend onderschrijven Rijk en regio vanuit de NOVEX NZKG het belang van de ingebrachte BOL-afpraak met betrekking tot de nationale ruimtelijk-economische strategie voor de energie-intensieve haven- en industrieclusters. Het proces wordt in het NZKG in nauwe samenhang gezien en gebracht met de actualisatie van het Ontwikkelperspectief (2027) en de daarbij in gezamenlijkheid te maken integrale ruimtelijke afwegingen.
5. Aanvullend onderschrijven Rijk en regio vanuit de NOVEX NZKG het belang van de ingebrachte BOL-afpraak door het Deltaprogramma Centraal Holland. Zowel de vernieuwing van het gemaal van IJmuiden als ook het tegengaan van wateroverlast overstijgt het schaalniveau van het

Noordzeekanaalgebied, maar is van groot belang voor de veiligheid en het (toekomstig) economisch verdienvermogen van de regio.

2.4.4.1. Nationaal ruimtelijk-economische strategie NZKG

Status: onderstaande concepttekst heeft op woensdag 1 juli voorgelegen in een extra Bestuurscommissie Ruimte NZKG. Er zijn geen grote punten gemaakt. Op verzoek van de gemeente wordt in de inleiding een zin over woningbouw toegevoegd, deze proberen we uiterlijk komende week nog bestuurlijk te bekrachtigen. Ook hebben we mandaat om samen met het Programmabureau een eventuele laatste redactionele slag te maken.

In het kort:

- De energie-intensieve haven- en industrieclusters hebben de potentie om uit te groeien tot de centra van groene groei in Nederland, mits voldoende ontwikkelruimte wordt geborgd en samenhangende keuzes worden gemaakt. In NOVEX-verband werken Rijk en regio al geruime tijd samen aan de opgaven in deze clusters. Het Rijk ziet de complexiteit en de belangen toenemen. Volgens Coalitieakkoord, Nationale prognose ruimtebehoefte industrieclusters en (Ontwerp) Nota Ruimte werkt het Rijk momenteel aan een nationale ruimtelijk-economische strategie voor de energie-intensieve haven- en industrieclusters. En, daarmee in samenhang, aan een meer gebiedsgerichte benadering van de maatwerkaanpak.
- Najaar 2026 wordt een Kamerbrief verwacht waarin de hoofdlijnen van deze strategie worden gepresenteerd. Duidelijk is dat de samenwerking in de NOVEX-gebieden zal worden benut, en verder versterkt, om uitvoering te geven aan deze strategie. Deze Kamerbrief zal de balans hebben tussen nationale opgaven en regionale belangen. Verder zal een goede duiding worden gegeven aan de lopende trajecten in dit cluster.
- Afgelopen jaar is een ontwerpend onderzoek 'Schaarse ruimte in de energie-intensieve haven- en industrieclusters' uitgevoerd, die als belangrijke input dient voor de nationale strategie. Diverse partijen in de clusters zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van het ontwerpend onderzoek. In het ontwerpend onderzoek worden onder meer opties geschetst, per cluster en voor de clusters in samenhang, voor scherpere (a) strategisch profielen, (b) ruimtelijk handelingsperspectieven en (c) bijbehorend instrumentarium.
 - Het ontwerpend onderzoek gaat in op de rol van de clusters in (inter)nationale systemen en netwerken en laat per cluster zien waar de accenten liggen vanuit (inter)nationaal perspectief. Voor het Noordzeekanaalgebied zijn er kansen om dit cluster vanuit energie, logistiek en brandstoffen, een belangrijke (inter)nationale als regionale functie te laten vervullen. De (inter)nationale economische richting van dit cluster moet aansluiten bij het profiel van de regio, het maatschappelijk draagvlak en wat ruimtelijk realistisch is. Bij de actualisatie van het Ontwikkelingsperspectief NOVEX-NZKG zal hier extra aandacht aan worden besteed.

- Het Noordzeekanaalgebied kenmerkt zich door de aanwezigheid van hoogwaardige, kennisintensieve bedrijvigheid, waarbij de beschikbare milieuruimte, de zeeverbinding en de koppeling met de staalindustrie bepalend zijn voor de toekomstige positionering. In dit cluster vormen netwerk- en ruimtecapaciteit de belangrijkste bottlenecks, versterkt door de nabijheid van stedelijk gebied en de daarmee samenhangende ruimtedruk. Dit vertaalt zich in toenemende spanning op met name weg- en spoorcapaciteit, terwijl de druk op de binnenvaart relatief beperkt blijft. In dit licht wordt het steeds belangrijker om functies strategisch te positioneren. Activiteiten die minder gekoppeld zijn aan clustergebonden activiteiten, kunnen deels worden opgevangen in satellietlocaties zoals Lelystad, terwijl Den Helder kansen biedt voor defensie-gerelateerde logistiek. Tegelijkertijd blijft ook voedingsmiddelenindustrie, met name in en rond de Zaanstreek een economisch relevant onderdeel van het regionale profiel. Belangrijke randvoorwaarden in dit cluster zijn daarnaast gezondheid, natuur en landschap, water en ruimtelijke kwaliteit.

Voorgestelde afspraken:

- Het Rijk werkt aan een nationale ruimtelijk-economische strategie voor de haven- en industrieclusters. De uitwerking en implementatie hiervan doen zij samen met de NOVEX-gebieden, zoveel mogelijk in aansluiting op lopende processen.
- Voor elk cluster, en dus ook voor het Noordzeekanaalgebied, gaan Rijk en regio gezamenlijk toewerken naar een (a) strategisch profiel, (b) ruimtelijk handelingsperspectief en (c) bijbehorend instrumentarium. De informatie uit het ontwerp onderzoek, inclusief de inhoudelijke richtingen zoals hierboven benoemd, worden daarin meegenomen. Dit vormt input voor de geplande actualisatie van het Ontwikkelperspectief (2027). Lopende trajecten worden meer in samenhang gezien en gebracht.
- Rijk en regio gaan een gezamenlijk traject in om de huidige fysieke contouren van het cluster Noordzeekanaalgebied vast te leggen en een methodiek te ontwikkelen om eventueel toekomstige uitbreidingen vast te leggen, met het doel om de huidige ruimte van het cluster naar de toekomst te beschermen en niet kleiner te laten worden. Deze actie is al opgenomen in de ontwerp Nota Ruimte en brief aan de Tweede Kamer. Onderdeel van dit traject is het in kaart brengen van wat er regionaal al loopt om de fysieke contouren te borgen, zoals het proces rondom de ontwikkeling van nieuw omgevingsbeleid voor de omgeving van Westpoort. Het Rijk coördineert vanuit de nationale prognose ruimtebehoefte industrie voor alle energie-intensieve haven- en industrie clusters het proces rondom vastleggen van de fysieke contouren. Het Rijk zal hiervoor samen met het cluster een proces inrichten, in aansluiting op de NOVEX-samenwerking.
- Rijk en regio bekijken gezamenlijk hoe zij in het Noordzeekanaalgebied vervolg geven aan het externe advies over milieucontouren, dat komende tijd in opdracht van het Rijk wordt uitgevoerd, met het doel om te verkennen hoe milieucontouren kunnen bijdragen aan het beter beschermen en benutten van de ruimte. Hierbij wordt betrokken welke acties er in het

Noordzeekanaalgebied al lopen op dit gebied. Inzet is meer eenduidigheid en samenhang in aanpak tussen de NOVEX-gebieden, waarbij wordt voortgebouwd op lopende trajecten in de regio's en clusters van elkaar kunnen leren. Onderdeel van dit traject is het in kaart brengen wat er regionaal al loopt om bepaalde milieucontouren te borgen, bijvoorbeeld via gemeentelijk of provinciaal omgevingsbeleid. Rijk en regio verkennen vervolgens, in een nog in te richten proces, gezamenlijk mogelijke (aanvullende) acties voor het Noordzeekanaalgebied.

- De energie-intensieve haven- en industrieclusters worden gezien als belangrijke strategische locaties voor de ontwikkeling van netto-nul technologieën (NZIA/IAA) en waar mogelijkheden zijn om te komen tot een dusdanige aanpak die bijdraagt aan weerbaarheid en strategische autonomie van Nederland. Nederland geeft daarmee impuls aan concurrerende en zelfstandige Europese 'clean tech'-industrie en grensoverschrijdende samenwerking binnen de EU. Voortbouwend op de brief van februari 2026 van de voormalig bewindspersoon KGG aan alle provincies met een energie-intensief haven- en industriecluster, nodigt het Rijk de regio uit voor een open consultatiegesprek over de mogelijkheden om het cluster geheel of gedeeltelijk aan te wijzen als versnellingsgebied (NZIA/IAA).

3. Vooruitblik BO MIRT 2026

11:50 – 11:55 uur

In het kort:

- De Minister van IenW geeft een vooruitblik op het BO MIRT november 2026.
- In vervolg daarop kan een korte uitwisseling plaatsvinden over de verwachtingen bij het overleg.

Bespreekpunten:

- Korte uitwisseling over de verwachtingen en de te agenderen onderwerpen ten aanzien van het BO MIRT najaar 2026.

Voorgestelde afspraken:

- N.V.T.

Toelichting (alleen indien nodig):

- Het BO MIRT Noordwest is gepland op 4 november van 10.30 – 12.00 uur.

4. Hamerpunten

11:55 uur

4.1. Hamerpunt NOVEX-gebied Groene Hart RIA

In het kort:

Deze RIA is het resultaat van een intensieve samenwerking van betrokkenen in de NOVEX-samenwerking Groene Hart (rijk, provincies, waterschappen, gemeenten en de maatschappelijke klankbordgroep), onder coördinatie van het Bestuurlijk Platform Groene Hart.

De sleutelopgaven, sleutelprojecten en de werkgroepen die werken aan de vertaling van de structurerende keuzes zijn verwerkt in de RIA.

De grote opgaven om gezamenlijk aan te werken komen voort uit de drie kenmerkende gebiedseigenschappen van het Groene Hart te weten: de bodemgesteldheid, het watersysteem en de landschappelijke kwaliteit gecombineerd met het startpakket van Rijksdoelen uit december 2022.

In de Realisatieagenda Groene Hart 2024-2026 is vastgelegd hoe de partners aan deze opgaven willen werken. Er zijn drie sporen in de Realisatieagenda, te weten:

1. Bijdragen aan structurerende keuzes: daarvoor zijn werkgroepen met een bestuurlijke kopgroep ingericht die werken aan inhoudelijke bouwstenen om stapsgewijs in beweging richting de noodzakelijke transities te komen.
2. Sleutelprojecten: projecten die nu al op fysieke plekken in het gebied uitvoering geven aan de complexe ruimtelijke opgaven waarmee we concrete resultaten boeken voor inwoners, (agrarische) ondernemers, flora en fauna.
3. Monitoring: om te volgen of de concrete resultaten en beleidsinspanningen leiden tot een samenhangend en toekomstbestendig Groene Hart.

Deze RIA betreft een uitwerking van spoor 2 (sleutelprojecten) en bevat de aanpak van het eerste Groene Hart-overzicht van sleutelprojecten. Meer details over de sleutelprojecten en de bijbehorende werkafspraken staan in het werkdocument. De vertaling van de Groene Hart-opgaven naar concrete sleutelprojecten maakt zichtbaar welke investeringen nodig zijn om het Groene Hart vitaal, toegankelijk en aantrekkelijk te houden. Deze sleutelprojecten dienen als motor en vliegwiel voor actie. Met de RIA kunnen we in het hier en nu werken aan hoe het gebied er over 20 à 30 jaar uit ziet en welke keuzes er nog gemaakt moeten worden op weg naar een toekomstbestendig Groene Hart.

Voorgestelde afspraken:

- Rijk en regionale partijen spreken af zich in te spannen om de Regionale Investeringsagenda (RIA) voor het NOVEX-gebied Groene Hart met de hierin opgenomen sleutelprojecten mogelijk te maken en te realiseren.

5. Afronding

11:55 – 12:00 uur

5.1. Communicatie en afsluiting

- Na afstemming met betrokken deelnemers over de gemaakte afspraken informeert de Minister van VRO (naar verwachting op 14 september), namens het kabinet, de Tweede Kamer per brief over de uitkomsten van de Bestuurlijke Overleggen Leefomgeving.
- Na verzending aan de Tweede Kamer krijgt u zo spoedig mogelijk een (digitaal) afschrift van de brief.
- De lijn die we hanteren is dat communicatie plaatsvindt nadat de brief aan de Tweede Kamer is gestuurd, tenzij hierover in het bestuurlijk overleg specifieke afspraken zijn gemaakt.
- Persberichten en dergelijke kunnen dus uit nadat u van ons het signaal hebt ontvangen dat de brief naar de Tweede Kamer is verzonden.

CONCEPT

D. Bijlagen

Nummer	Naam	Informatie
2.4.1.	REIA MRU	
2.4.3 A	Notitie aanscherping NOVEX Schipholregio 5 juni 2026	
2.4.3 B	Bestuursovereenkomst 10 oktober 2022	